

1 Koningen 18:16-39 – Themadienst: Heb ik een afgod?

Heb ik een afgod?

1. Afgoden? Niets voor mij!

dia 1 – zwart

‘Heb ik een afgod?’

Volgens mij zijn we vandaag snel klaar.

Natuurlijk heb je geen afgod.

Of is er hier iemand die bij dat bijbelverhaal dacht:

‘tsjonge, ik lijk wel op die Baälpriesters zeg!’

Nou? Iemand?

Ik zelf in ieder geval niet.

De hele morgen rond een altaar dansen en springen,

schreeuwen tot je geen stem meer over hebt,

het bloed over je lijf laten stromen,

allemaal om maar de aandacht van de goden te krijgen,

nee, dat is niets voor mij.

Het verhaal is een van mijn favoriete bijbelverhalen.

Het zit vol spanning en humor.

De dappere Elia staat in zijn eentje tegenover een enorme menigte.

In het hol van de leeuw.

Maar hij houdt zich niet in,

hij maakt de Baälpriesters volkomen belachelijk.

Maar terwijl het verhaal bij mij op de lachspieren werkt,

is het voor die mensen op de Karmel bittere ernst.

Je kunt er een speld horen vallen.

‘Waar is Baäl mee bezig?

Wanneer reageert hij nou eens?’

Nee, dit hele verhaal staat wel erg ver van onze wereld.

Hoe kunnen mensen zo’n Baäl serieus nemen?

Neem je jezelf dan nog wel serieus?

Het valt in dezelfde categorie als het uitvoeren van een ijsdans,

zodat die Elfstedentocht er toch nog komt.

En natuurlijk hopen we dat allemaal,

maar iedereen snapt dat rondjes dansen om een altaar

daar helemaal niets aan verandert.

Afgoden, dat is iets van vroeger.

Toen mensen nog geloofden in allerlei bovennatuurlijke machten.

Het is iets voor primitieve mensen,

niet voor beschaafde westerlingen van de 21^e eeuw.

Afgoden, die hebben wij niet.

2. Afgoden geven je controle

dia 2 – wat zijn afgoden?

Nou ja, het is maar net wat je als afgod ziet.

In onze tijd zien afgoden er niet zo uit als Baäl.

Onze afgoden zijn geen bovennatuurlijke wezens

waar je altijd rekening mee moet houden.

Maar dat betekent nog niet dat wij geen afgoden hebben.

We hebben ze alleen wat anders aangekleed.

Laten we eens wat beter kijken naar die Baäl,

om erachter te komen wat afgoden nu eigenlijk zijn.

dia 3 – kaart Israël

Het verhaal speelt zich af in de 9^e eeuw voor Christus.

Israël stelde toen niet zo veel voor.

Het was klein landje, omringd door andere landen.

Al die landen hadden ook weer hun eigen goden.

De koning van Israël, Achab, was getrouwd met Izebel.

Zij was een dochter van de koning van Sidon.

Toen zij met Achab trouwde, nam zij haar eigen god, Baäl, mee.

Zij wist Israël over te halen om voortaan ook Baäl te vereren.

dia 4 – vruchtbaarheid

Baäl was de god van de vruchtbaarheid.

Als je Baäl aan je kant wist te krijgen,

dan was je verzekerd van welvaart.

Dus zetten de Israëlieten alles op alles om Baäl inderdaad aan hun kant te krijgen.

Er worden offers gebracht, er worden priesters aangesteld.

Alles om die vruchtbaarheid van Baäl af te dwingen.

Baäl is dus een middel om een doel,

namelijk de vruchtbaarheid van het land, te bereiken.

Anders gezegd: Baäl is een manier om controle te hebben.

Als je zo'n god kunt beïnvloeden,

kun je het leven naar je eigen hand zetten.

dia 5 – controle houden

Dan hebben wij misschien geen goden meer zoals Baäl,

maar proberen je leven onder controle te houden,

dat komt mij in ieder geval al een stuk bekender voor.

Natuurlijk wil ik graag invloed hebben op hoe mijn leven verloopt.

Natuurlijk doe ik er alles aan om gelukkig te worden.

Afgoden, dat zijn al je manieren om het leven onder controle te houden.

Je kunt kiezen:

ga je voor God, of ga je voor de afgoden?

Elia dwingt het volk tot een keuze:

'hoe lang blijven jullie nog op twee gedachten hinken?

Kies óf God, óf Baäl, maar niet beiden.'

Want controle hebben over je leven,

dat kan niet met God.

Kiezen voor God, is zeggen dat God alle macht heeft,

dat hij de controle over je leven heeft.

Kiezen voor God is afhankelijk worden van God.

De controle naar jezelf toetrekken is er dan niet meer bij.

De manieren om invloed te hebben op je eigen leven,

en dat zijn dus afgoden,

die moet je voor God aan de kant zetten.

Je hebt afgoden of je geeft je over aan God.

3. Onze afgoden en hun macht

dia 6 – onze afgoden

Afgoden hoeven dus niet perse bovennatuurlijke wezens te zijn

die je te vriend moet zien te houden.

Afgoden zijn alle manieren om je leven te beïnvloeden.

Ook in de 21^e eeuw zijn er genoeg van die manieren.

In de quiz zijn er al veel genoemd.

Ik wil nu op drie van die afgoden wat dieper ingaan,

namelijk geld, relaties en, met een moeilijk woord, 'moralisme'.

Wat dat is, daar kom ik zo op terug.

dia 7 – geld

Eerst geld en de economie.

Geld is een manier om je leven te beïnvloeden.

Dat geld niet gelukkig maakt, dat weet iedereen,

maar geen geld maakt wel ongelukkig.

Het lastige van geld als afgod,

is dat je goed en slecht met geld kunt omgaan.

Geld kan een afgod zijn, maar dat hoeft niet.

Kiezen voor God betekent niet dat je geen geld mag hebben.

Denk in ieder geval niet te gemakkelijk dat geld voor jou geen afgod is.

Onze hele samenleving is gericht op geld.

Zap wat rond op de TV,

en de kans is groot dat je de economische crisis tegenkomt.

Nederland raakt in paniek als er geldproblemen zijn.

Geld doet mij ook meer dan ik zou willen.

Geld is verleidelijk, en weggeven is moeilijk.

En zelfs al doet geld jou persoonlijk niet zo veel,

dan ben je nog steeds onderdeel van de kapitalistische westerse wereld.

Je kunt er helemaal niet aan ontsnappen dat geld je leven beïnvloed.

Het is niet eens mogelijk om een kop koffie te drinken, zonder een koffiëboer oneerlijk te behandelen.

Economie is een god.

Een god die we proberen te beïnvloeden.

'We moeten Economie te vriend houden,

laten we maar zo veel mogelijk uitgeven, dan trekt hij wel weer bij.'

Of we kondigen een renteverlaging af.

dia 8 – aap

Een betrouwbare god is het trouwens niet.

Het verhaal van de beursgorilla vind ik daarin veelzeggend.

Een aap, met de naam Jacko, stelt al vanaf 2000 aandelenpakketen samen.

Bijna elk jaar verslaat hij de AEX-index.

Je kunt je geld dus maar beter door een aap laten beheren.

Vind ik een mooie knipoog van God...

dia 9 – relaties

Verder met de volgende afgod: relaties.

Want ook relaties kunnen een manier zijn om het leven te beïnvloeden.

Ook dit is een lastige afgod: relaties zijn niet altijd een afgod.

Sterker nog: God heeft de mens zelfs zo gemaakt.

Maar het kan zomaar worden dat

als je maar genoeg vrienden hebt, je gelukkig bent.

Wat anderen van je vinden, is enorm belangrijk voor je.

En natuurlijk probeer je dat te beïnvloeden.

Bijvoorbeeld door je uiterlijk en de manier waarop je je kleedt.

Je moet iedereen te vriend houden.

Ik herken deze afgod ook wel.

Ik wil het liefst met iedereen vrienden zijn.

En dat iedereen altijd positief over mij is.

Maar ook deze god is onbetrouwbaar.

Vriendschappen zijn niet zo maakbaar.

Er zijn altijd mensen die je laten vallen.

Hoe belangrijker het is wat anderen van je vinden,

hoe meer je door anderen beschadigd wordt.

dia 10 – moralisme

De laatste afgod die ik noem is 'moralisme'.

Deze afgod lijkt verdacht veel op God zelf.

Je behandelt dan God als een afgod,

door te proberen God te beïnvloeden.

Je doet alles om bij God in de gunst te komen.

Je houdt je netjes aan alle geboden,

zodat God niets op je aan te merken kan hebben.

Je probeert God gunstig te stemmen, zodat hij je beloont.

Maar ook deze afgod is onbetrouwbaar.

Je leeft netjes volgens Gods regels, maar wordt toch ziek.

Als je dan God gaat verwijten

dat je toch wel beter verdiend hebt,

dan zou moralisme wel eens je afgod kunnen zijn.

Het is een heel verraderlijke afgod,

omdat je het vaak niet als afgod herkent.

4. Afgoden zijn verwoestend

Ik kan niet alle afgoden noemen die er voor moderne mensen zijn.

Ik hoop dat in ieder geval duidelijk is dat er genoeg zijn.

En ook dat het niet gek is om een afgod te hebben.

Iedereen is gevoelig voor sommige afgoden,

tegen afgoden kiezen is nog niet zo gemakkelijk.

dia 11 – in de macht van de goden

Alle afgoden die ik heb genoemd, waren onbetrouwbaar.

Je kunt de lijst verder uitbreiden,

maar het is niet moeilijk om ook van andere afgoden te laten zien

dat ze onbetrouwbaar zijn.

Je kunt die goden niet zo beïnvloeden als je zou willen.

Maar het ironische is: andersom gebeurt het wel!

Die goden kunnen jou in hun macht hebben.

Daarvoor gaan we weer even terug naar het bijbelverhaal.

De priesters proberen Baäl gunstig te stemmen,
maar dat wil niet zo vlotten.

Ze gaan steeds verder om zijn aandacht te trekken.

Eerst bidden ze, even later springen en dansen ze rond het
altaar,

en dan trekken ze zelfs hun zwaarden om met bloed de aandacht
te trekken.

dia 12 – marionetten

Baäl mag dan wel niet bestaan,

hij heeft wel een enorme macht over die priesters.

Kijk wat hij hen laat doen!

Hij laat hen dansen als marionetten,

hij laat hen zelfs bloeden.

Afgoden zijn verwoestend.

Ook onze afgoden.

Neem maar weer de economie.

Macht over de economie heb je niet,

maar de economie krijgt je zomaar in zijn macht.

Alles in Nederland wordt door de economie bepaald.

Steeds wordt gekeken wat de economische gevolgen ergens van

zijn.

dia 13 – verwoestende macht

De macht van de economie is niet onschuldig.

Je gaat zomaar grenzen over om meer geld te krijgen.

Ten koste van anderen.

En als je in financiële problemen komt,

dan blijft er weinig meer over dan een zielig hoopje mens.

In de macht van de economie.

Je kunt ook in de macht van relaties komen.

Je doet alles om waardering te krijgen.

Maar je holt jezelf er alleen maar mee uit.

Wie je echt bent, dat mag niemand zien,

en dat maakt je eenzaam.

En elke keer dat iemand iets negatiefs over je zegt,

snijdt dat als een mes door je ziel.

Het is een verwoestende afgod.

Net zoals moralisme.

Je vraagt je dan steeds af of het voor God goed genoeg is.

Het moet altijd maar beter.

Genieten mag niet meer,

want je zou God toch mooi de indruk kunnen geven dat jouw leven te gemakkelijk is.

Je kunt alleen nog maar bang zijn voor God,

en staat er dus helemaal alleen voor.

Afgoden zijn verwoestend.

5. Beter af bij God

dia 14 – beter af bij God

Het klinkt leuk: je leven onder controle houden.

Er zijn allerlei manieren om dat te proberen.

Maar die goden zijn onbetrouwbaar en verwoesten zelfs je leven.

Het alternatief is God.

Hij is compleet tegenovergesteld aan de afgoden.

Afgoden hebben geen macht.

Het zijn niet meer dan maniertjes van mensen

om te proberen het leven te beïnvloeden.

Het zijn manieren die door mensen zijn bedacht.

dia 15 – God heeft alle macht

God spot er mee.

Als Israël de god van de vruchtbaarheid, Baäl, gaat dienen,

reageert God met een periode van grote droogte.

Drie jaar lang valt er geen druppel water.

Heerlijk, die humor van God.

Maar als hij het nu wel laat regenen,

gaat Baäl met de eer strijken.

Als het goed gaat met mensen,
denken ze al snel dat ze dat zelf hebben bereikt.
Je wordt dan bevestigd in je afgoden:
economie, relaties en moralisme hebben effect.
In dit verhaal kunnen de mensen er niet om heen.
Op de berg Karmel demonstreert hij dat hij alleen God is.
Elia hoeft God niet gunstig te stemmen,
na een kort gebed reageert God al.
Niet met water, maar met vuur uit de hemel.
Want alleen hij heeft macht.
Pas als dat duidelijk is, laat hij het ook weer regenen.
dia 16 – God maakt ontspannen
In tegenstelling tot de afgoden
is de macht van God niet verwoestend.
Afgoden maken je eenzaam en bang.
Voor Elia geldt dat niet.
In een tijd van grote droogte
laat hij 12 kruiken water rond het altaar gieten.
Het meest kostbare dat in Israël te vinden is,
verspilt hij op die berg.
Elia durft los te laten.
Hij trekt de controle niet naar zich toe,

maar maakt zich helemaal afhankelijk van God.

Als God wil dat er water komt, dan zal hij er wel voor zorgen.

God dienen is loslaten.

Je hoeft niet meer van alles te doen om het leven te beïnvloeden.

Je hoeft niet alles te doen om maar geld te krijgen,

want God zal je wel geven wat je nodig hebt.

Je hoeft niet alles te doen voor waardering,

want God waardeert jou al lang.

Je hoeft God niet tevreden te houden,

want hij is genadig.

Dat geeft zo veel rust, zo veel ontspannenheid.

Je wordt er een mooier mens van als je je afgoden loslaat.

Als je voor God gaat, in plaats van de afgoden, dan wordt je een relaxt mens.

dia 17 – God gaat tot het uiterste

Het mooiste van alles is dat God,

liever zichzelf dan jou verwoest.

Afgoden laten je bloeden, bij Baäl zelfs letterlijk.

Bij God is het precies andersom.

In Christus laat hij zichzelf verminken, stroomt zijn bloed, tot de dood.

Hij wil jou niet vernietigen,

en daarom laat hij zichzelf bloeden.

Voor deze God hoef je niet tot het uiterste te gaan,

hij gaat juist tot het uiterste voor jou.

God of de afgoden, een makkelijke keuze?

Als ik het zo op een rijtje zet, dan wel.

Maar in de praktijk is het veel lastiger.

Het is zo verleidelijk om controle over je leven te hebben.

Daar ben je echt niet zomaar van af.

Afgoden blijven altijd trekken.

Maar met Jezus aan je kant kun je tegen die afgoden vechten.

Hij wil voor je vechten, dat heeft hij laten zien aan het kruis.

Durf je de controle aan hem te geven?

Amen